Deddf Galluedd Meddyliol 2005

Beth mae'r gyfraith yn ei ddweud am gynorthwyo pobl i wneud penderfyniadau am eu bywydau

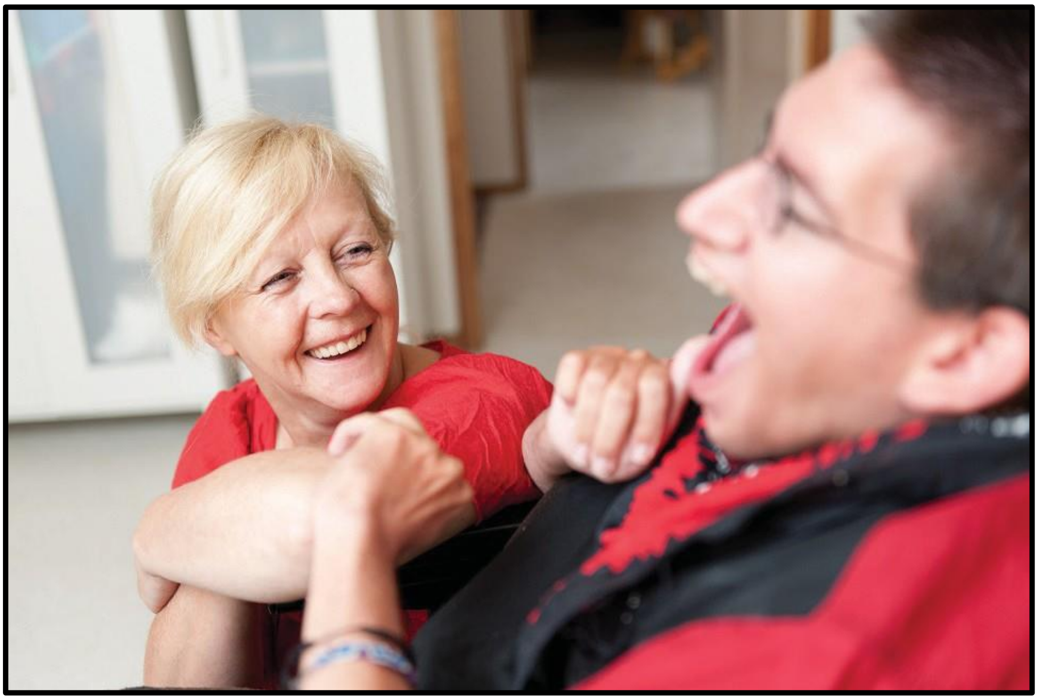

Hawdd ei Ddarllen

Llyfryn hawdd ei ddarllen

Beth mae'r llyfryn hwn yn ei ddweud wrthych am

Mae angen cymorth ar rai pobl i wneud penderfyniadau am eu bywydau neu gallent fod yn **brin o allu** i wneud penderfyniadau.

Mae bod yn brin o allu yn golygu nad ydynt yn gallu gwneud penderfyniad am eu bywydau ar yr adeg pan fydd angen i'r penderfyniad gael ei wneud.

Mae Deddf Galluedd Meddyliol 2005 **yn gyfraith** yng Nghymru a Lloegr. Mae'n dweud sut y dylid rhagdybio bod pobl sy'n 16 oed neu'n hŷn

- **â** gallu i wneud penderfyniadau am eu bywydau. **Mae rhagdybio** yn golygu credu bod rhywbeth yn wir heb wirio.
- wedi cael cymorth i wneud penderfyniadau drostynt eu hunain pryd bynnag y bo'n bosibl.
- yn cymryd rhan mewn penderfyniadau y mae pobl eraill yn eu gwneud drostynt.
- yn gallu paratoi ar gyfer amser yn y dyfodol pan allent fod a phrinder gallu i wneud penderfyniadau am eu bywydau.

Mae **deddf** yn rheol sy'n amddiffyn pobl ac yn sicrhau bod pawb yn cael eu trin mewn ffordd dda a theg.

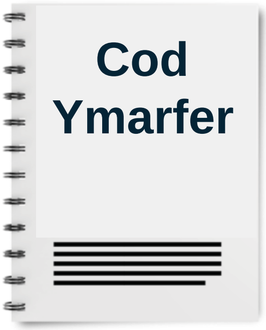

Mae Deddf Galluedd Meddyliol 2005 yn dweud bod yn rhaid i **God Ymarfer** gael ei ysgrifennu. Llyfr yw'r **Cod Ymarfer** sydd â gwybodaeth ddefnyddiol am ddeddf.

Canllaw yw Cod Ymarfer Deddf Galluedd Meddyliol 2005 i unrhyw un sy'n gweithio gyda neu'n gofalu am bobl sydd â phrinder gallu i wneud penderfyniadau am eu bywydau.

Mae'r llyfryn hwn yn grynodeb **Hawdd ei Ddarllen** o God Ymarfer Deddf Galluedd Meddyliol 2005 . Mae **crynodeb** yn golygu fersiwn fyrrach.

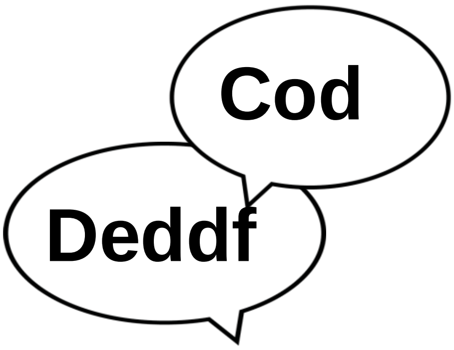

Mae Deddf Galluedd Meddyliol 2005 yn cael ei galw y **Ddeddf** yn fyr yn y llyfryn hwn. Mae'r Cod Ymarfer yn cael ei alw y **Cod** yn fyr yn y llyfryn hwn.

Ynglŷn â'r Ddeddf

Mae'r Ddeddf yn dweud sut mae pobl sy'n 16 oed neu.n hŷn yn gallu gwneud penderfyniadau am eu bywydau, a sut y gellir gwneud penderfyniadau ar ran pobl sydd â phrinder gallu.

Mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid rhoi cyfle i bobl wneud eu penderfyniadau eu hunain os byddant yn gallu.

Mae'r Ddeddf am **rymuso** a diogelu pobl a allai fod â phrinder gallu.

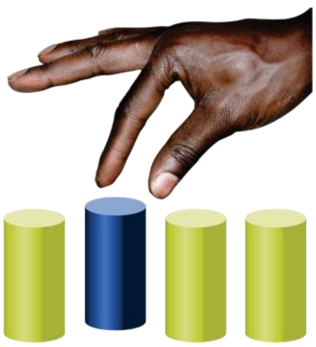

Mae grymuso yn golygu rhoi'r cymorth cywir i bobl er mwyn iddynt wneud penderfyniadau da am eu bywydau.

Mae'n rhaid i unrhyw un sy'n gweithio gyda neu'n gofalu am unigolyn sydd â phrinder gallu ddilyn yr hyn mae'r Ddeddf yn ei ddweud wrth wneud penderfyniadau am fywyd yr unigolyn.

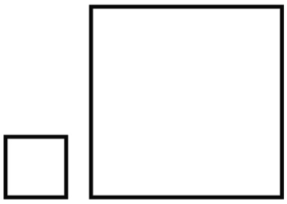

Mae'n rhaid dilyn y Ddeddf ar gyfer penderfyniadau bach a mawr.

Gallai penderfyniadau bach fod yn bethau megis dewis beth i'w wisgo neu beth i'w brynu yn yr archfarchnad.

Gallai penderfyniadau mawr fod yn bethau megis pryd i symud i gartref gofal neu a ddylid cael llawdriniaeth fawr.

Mae rhai penderfyniadau sydd byth yn gallu cael eu gwneud gan rywun arall. Gallwch ddarllen am y penderfyniadau hyn yn adrannau 27 i 29 ac adran 62 y Ddeddf.

Ynglŷn â'r egwyddorion statudol

Yr **egwyddorion statudol** yw 5 prif syniadau cynnwys y Ddeddf.

1. Mae gan bob unigolyn yr hawl i wneud penderfyniadau am eu bywydau os byddant yn gallu.

2. Mae'n rhaid i chi gynorthwyo'r unigolyn i wneud y penderfyniad os byddant yn gallu.

3. Os bydd unigolyn yn gwneud penderfyniad gwael am eu bywyd nid yw'n golygu eu bod â phrinder gallu.

4. Os byddwch yn gwneud penderfyniad ar ran unigolyn sydd â phrinder gallu mae'n rhaid mai dyma'r penderfyniad gorau iddynt.

5. Os byddwch yn gwneud penderfyniad ar ran unigolyn sydd â phrinder gallu mae'n rhaid iddo beidio â'u cyfyngu na chymryd eu **hawliau a rhyddid i ffwrdd**.

Hawliau a rhyddid yw'r hawliau dynol sylfaenol y dylai fod gan bob unigolyn ar gyfer eu bywyd cyfan, megis tegwch a chydraddoldeb.

Ynglŷn â helpu pobl i wneud eu penderfyniadau eu hunain

Mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid rhoi cyfle i bobl wneud eu penderfyniadau eu hunain os byddant yn gallu.

I helpu rhywun i wneud eu benderfyniad eu hun mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid i chi wirio os

- oes ganddynt yr holl wybodaeth.
- oes ganddynt wybodaeth am ddewisiadau gwahanol.

- gallai unrhyw un arall fel eu teulu eu helpu i ddeall.
- gallai'r wybodaeth gael ei rhoi mewn ffordd wahanol megis mewn lluniau.

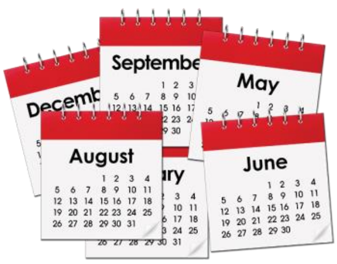

- byddent yn fwy cyfforddus mewn lle gwahanol neu ar adeg wahanol.
- gallech aros tan adeg ddiweddarach pan y gallai fod yn haws.

Ynglŷn â gallu

Yn y Cod, mae bod â gallu yn golygu bod unigolyn yn gallu gwneud penderfyniad am eu bywyd ar yr adeg mae angen i'r penderfyniad gael ei wneud.

Dylech feddwl bob amser fod gan unigolyn allu i wneud penderfyniad am eu bywyd, oni bai y dangosir nad oes ganddynt.

Os ydych yn meddwl bod unigolyn yn brin o allu i wneud penderfyniad am eu bywyd ar yr adeg mae angen i'r penderfyniad gael ei wneud mae'n rhaid i chi **asesu** eu gallu.

Mae asesu yn golygu gwneud gwiriadau.

Er mwyn asesu gallu unigolyn mae'r Ddeddf yn dweud

- bod yn rhaid i chi wirio os ydynt yn gallu gwneud y penderfyniad.

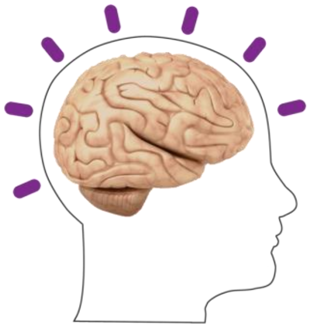

- os nad ydynt yn gallu gwneud y penderfyniad, mae'n rhaid i chi ganfod a oes problem ynghylch sut mae eu hymennydd yn gweithio.

- mae'n rhaid i chi wirio os nad ydynt yn gallu gwneud y penderfyniad, oherwydd y broblem ynghylch sut mae eu hymennydd yn gweithio.

Nid yw unigolyn yn gallu gwneud penderfyniad os

- nad ydynt yn gallu **deall** y wybodaeth am y penderfyniad.

- nad ydynt yn gallu **cofio'r** wybodaeth am y penderfyniad.

- nad ydynt yn gallu meddwl am y wybodaeth a'i **defnyddio** i'w helpu i wneud y penderfyniad.

- nad ydynt yn gallu dweud wrth bobl eraill beth yw eu penderfyniad.

Ynglŷn â budd pennaf

Mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid i unrhyw beth rydych yn ei wneud neu unrhyw benderfyniad rydych yn ei wneud ar ran unigolyn sydd â phrinder gallu fod er eu **budd pennaf**.

Mae budd pennaf yn golygu'r dewisiadau gorau ar gyfer eu bywyd.

Er mwyn adnabod budd pennaf unigolyn mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid i chi

- feddwl os byddent yn gallu gwneud y penderfyniad ar eu pen eu hunain os byddwch yn aros ychydig.
- eu cynnwys yn y penderfyniad.
- peidio â gwneud y penderfyniad oherwydd eu hoed, sut maent yn edrych neu sut maent yn ymddwyn.
- peidio â gwneud y penderfyniad oherwydd ei fod yn eich helpu.
- siarad â phobl sy'n eu hadnabod i ddysgu mwy am eu bywyd.
- ceisio sicrhau mai'r penderfyniad yw'r hyn y byddent yn ei ddymuno trwy feddwl am yr hyn maent yn ei ddymuno, sut maent yn teimlo a'r hyn maent yn ei gredu.
- sicrhau nad yw'r penderfyniad yn cymryd eu hawliau a'u rhyddid i ffwrdd.
- penderfynu os dylech wneud adroddiad am y penderfyniad fel y gall pobl weld pam y'i gwnaethoch.

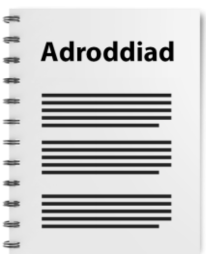

Ynglŷn â diogelu gofalwyr, gweithwyr iechyd a gweithwyr gofal cymdeithasol

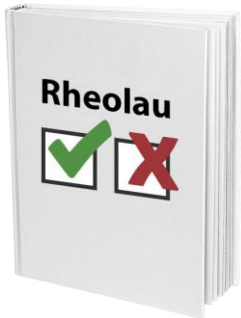

Mae gan y Ddeddf reolau i ddiogelu gofalwyr, gweithwyr iechyd a gweithwyr gofal cymdeithasol pan fyddant yn gwneud penderfyniadau ar ran pobl sydd â phrinder gallu. Gallai'r penderfyniadau fod am bethau megis gofal personol, gofal iechyd neu driniaethau.

Mae'r rheolau yn sicrhau nad yw gofalwyr, gweithwyr iechyd na gweithwyr gofal cymdeithasol yn **atebol** pan fydd ganddynt bethau i'w gwneud a allai fod yn erbyn y gyfraith fel arfer os byddant yn dilyn y rheolau yn y Ddeddf.

Mae atebol yn golygu y byddai'r bai arnyn nhw
pe byddai peth drwg wedi digwydd oherwydd penderfyniad a wnaethpwyd ganddynt.

Er enghraifft byddai gwario arian rhywun arall fel arfer yn groes i'r gyfraith, ond gellir ei ganiatáu ar gyfer y sawl sydd â phrinder gallu os dilynir y rheolau yn y Ddeddf.

I gael eu diogelu gan y Ddeddf mae'n rhaid i ofalwyr, gweithwyr iechyd a gweithwyr gofal cymdeithasol

- asesu gallu'r uinigolyn.
- meddwl am eu budd pennaf.

- sicrhau bod yr unigolyn cywir yn rhoi'r gofal neu driniaeth gywir ar yr adeg gywir.
- meddwl am ba mor ddifrifol mae'r gofal neu driniaeth.

- ysgrifennu adroddiad am y penderfyniad os yw'r gofal neu driniaeth yn ddifrifol neu'n cymryd hawliau'r unigolyn i ffwrdd.
- penderfynu a ddylai **Llys** helpu i wneud y penderfyniad os yw'r gofal neu driniaeth yn ddifrifol iawn.

  Mae **Llys** yn lle swyddogol lle mae penderfyniadau'n gallu cael eu gwneud gan farnwr ar ran pobl sydd â phrinder gallu.

- meddwl am yr angen i **gyfyngu'r** unigolyn a phenderfynu a yw hyn yn degiddynt.

  Mae cyfyngu yn golygu atal unigolyn rhag symud mewn ffordd rydd.

- defnyddio arian sy'n eiddo i unigolyn sydd â phrinder gallu er eu budd pennaf.

Ynglŷn â'r Llys Gwarchod

Mae'r **Llys Gwarchod** yn lle swyddogol; lle mae penderfyniadau'n gallu cael eu gwneud gan farnwr ar ran pobl sydd â phrinder gallu.

Mae'r Llys Gwarchod yn gallu

- penderfynu a oes gan unigolyn y gallu i wneud penderfyniad am eu bywyd.
- gwneud penderfyniadau am arian neu faterion personol ar ran pobl sydd â phrinder gallu, neu ddewis rhywun arall i wneud y penderfyniadau hynny.

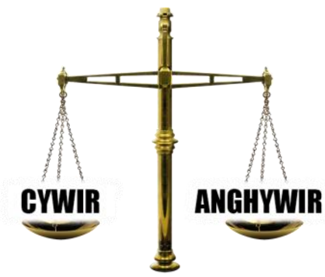

- gwneud penderfyniadau am hawliau a rhyddid pobl sydd â phrinder gallu.
- penderfynu a yw **LPA** neu **EPA** yn **ddilys**. **Mae dilys** yn golygu cywir a chyfreithlon.

  LPA yw'r enw byr am **Atwrneiaeth Arhosol**.

  EPAyw'r enw byr am Atwrneiaeth **Barhaus**. EPAau yw'r hen fersiwn o LPAau.

- maent yn atal atwrnai rhag cael gwneud penderfyniadau ar ran unigolyn sydd â phrinder gallu.

Ynglŷn ag Atwrneiaeth Arhosol

Mae Atwrneiaeth Arhosol (a elwir yn **LPAau** yn fyr) yn caniatáu i unigolyn sydd â gallu ddewis rhywun maent yn ymddiried ynddynt i wneud penderfyniadau am eu bywyd.

Mae'r unigolyn a ddewisir i wneud y penderfyniadau'n cael ei alw'n **atwrnai**.

Mae'r Ddeddf yn dweud bod yn rhaid i atwrneiod

- ddilyn yr egwyddorion statudol.
- gwirio gallu'r unigolyn.
- sicrhau bod yr hyn maent yn ei wneud er budd pennaf yr unigolyn.
- dilyn y Cod wrth wneud penderfyniad.
- gwneud penderfyniadau'n unig am bethau a ganiateir yn yr LPA.

Mae'n rhaid i LPAau gael eu **cofrestru** gyda **Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus** cyn iddynt allu cael eu defnyddio. **Mae cofrestredig** yn golygu wedi'u rhoi ar restr swyddogol.

Ynglŷn â dirprwyon wedi'u penodi gan lys

Mae'r Llys Gwarchod yn gallu **penodi** pobl a elwir yn **ddirprwyon** i wneud penderfyniadau ar ran pobl a allai fod â phrinder gallu. **Mae penodi** yn golygu eu dewis ar gyfer y swydd.

Mae'r Llys Gwarchod yn gallu diswyddo dirprwyon os na fyddant yn gwneud eu gwaith yn dda.

Mae gan y Ddeddf wybodaeth i ddirprwyon. Mae'n dweud wrthynt beth sydd angen iddynt ei wneud, sut dylid gwirio eu gwaith a beth fydd yn digwydd os na fyddant yn gwneud eu gwaith yn iawn.

Mae'n rhaid i ddirprwyon

- ddilyn yr egwyddorion statudol.
- sicrhau bod yr hyn maent yn ei wneud er budd pennaf yr unigolyn.
- gwneud penderfyniadau'n unig mae'r Llys yn dweud y caniateir iddynt wneud.
- ysgrifennu adroddiad am yr hyn maent yn ei wneud.

Ynglŷn ag Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol

Mae Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol (a elwir yn **IMCAau** yn fyr) yn gallu cael eu dewis i roi **cymorth** annibynnol i bobl sydd â phrinder gallu ac nad oes neb arall ganddynt i'w helpu.

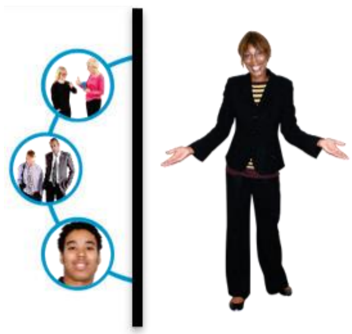

Mae annibynnol yn golygu nad yw IMCAau yn gysylltiedig ag unrhyw unigolyn neu sefydliad sy'n ymwneud â bywyd neu ofal yr unigolyn sydd â phrinder gallu.

Mae'n golygu eu bod yn meddwl am anghenion yr unigolyn sydd â phrinder gallu'n unig.

Mae IMCAau yn sicrhau bod dymuniadau, meddyliau a theimladau pobl sydd â phrinder gallu'n cael eu clywed pan fydd penderfyniadau budd pennaf yn cael eu gwneud am eu bywydau.

Bydd y GIG neu awdurdod lleol yn dewis IMCA i gynorthwyo unigolyn sydd â phrinder gallu os oes angen i benderfyniad gael ei wneud am

- le y bydd yn byw.
- triniaeth feddygol ddifrifol.
- eu cadw mewn ysbyty am fwy na 28 niwrnod.
- eu cadw mewn cartref gofal neu gartref arall am fwy nag 8 wythnos.
- newid lle maent wedi byw eisoes am fwy na 12 wythnos.

Caniateir i IMCAau weld gwybodaeth iechyd a gofal cymdeithasol am unigolyn sydd â phrinder gallu.

Mae'n rhaid i IMCAau gael yr hyfforddiant a phrofiad cywir sy'n angenrheidiol trwy gyfraith.

Ynglŷn â phenderfyniadau o flaen llaw i wrthod triniaeth

Penderfyniad **o flaen llaw i wrthod triniaeth** yw pan fydd unigolyn â gallu'n dweud ei fod am wrthod rhai mathau o ofal neu driniaeth y gallai fod eu hangen arnynt yn y dyfodol.

Maent yn gwneud hyn oherwydd y gallent fod â phrinder gallu i wneud penderfyniad yn y dyfodol pan fydd angen y gofal neu driniaeth arnynt.

Mae penderfyniadau o flaen llaw i wrthod triniaeth yn gallu cael eu gwneud gan bobl sy'n 18 oed neu'n hŷn.

Mae'n rhaid i benderfyniad dilys o flaen llaw i wrthod triniaeth gael ei ddilyn.

Ynglŷn â phlant a phobl ifanc

Yn y Cod

- **mae plant** yn golygu pobl sy'n llai nag 16 oed.
- **mae pobl ifanc** yn golygu pobl sy'n 16 neu 17 oed.

Mae'r Ddeddf yn gallu cael ei defnyddio ar gyfer pobl ifanc, ac eithrio

- nid yw pobl ifanc yn gallu gwneud Atwrneiaeth Arhosol (LPA).

- nid yw pobl ifanc yn gallu gwneud penderfyniad o flaen llaw i wrthod triniaeth.

- Nid yw'r Llys Gwarchod yn gallu gwneud **ewyllys** i unigolyn ifanc.

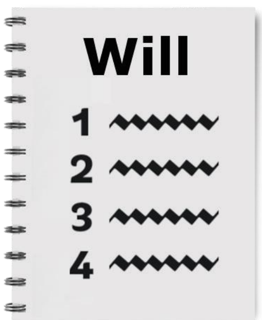

Ewyllys **yw** cynllun swyddogol o'r hyn sy'n digwydd i eiddo unigolyn ar ôl iddynt farw.

Nid yw'r Ddeddf yn cael ei defnyddio bob amser i wneud penderfyniadau am bobl ifanc sydd â phrinder gallu. Weithiau **gofynnir i unigolyn â chyfrifoldeb rhiant** wneud y penderfyniadau.

Mae **unigolyn â chyfrifoldeb rhiant** yn golygu unrhyw un sy'n rhiant neu'n gweithredu fel rhiant i blentyn.

Nid yw'r Ddeddf yn gallu cael ei defnyddio ar gyfer plant sydd â phrinder gallu, ac eithrio

- pan fydd plentyn yn cael ei drin yn wael neu
  ei esgeuluso'n fwriadol.

  Mae wedi'i esgeuluso'n fwriadol yn golygu peidio â derbyn gofal cywir.

- mae'r Llys Gwarchod yn gallu gwneud penderfyniadau am **eiddo** neu **gyllid** plentyn sydd â phrinder gallu ac sy'n debygol o fod â phrinder gallu pan fyddant yn 18 oed.

Mae eiddo yn golygu'r pethau mae unigolyn yn berchen arnynt, megis adeiladau neu geir. **Mae cyllid** yn golygu'r arian sydd gan unigolyn.

Ynglŷn â Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn y llyfryn hwn rydym wedi siarad am y **Ddeddf** sef Deddf Galluedd Meddyliol 2005. Mae'r Ddeddf yn gyfraith sy'n dweud beth sy'n digwydd pan fydd pobl a phrinder gallu i wneud penderfyniadau am eu bywydau.

Mae cyfraith arall a elwir yn **Ddeddf Iechyd Meddwl 1983** (a elwir yn **MHA** yn fyr).

Mae'r MHA yn dweud beth sy'n digwydd i bobl sydd â phroblemau iechyd meddwl. Mae'n dweud pryd y gallant gael eu **cadw** mewn lle nad ydynt yn dymuno bod ynddo.

Mae cadw yn golygu cael eich cadw rhywle megis ysbyty neu orsaf yr heddlu.

Mae'r Ddeddf yn gallu cael ei defnyddio ar gyfer pobl sy'n **ddarostyngedig i'r MHA**, ac eithrio

- ni ellir defnyddio'r Ddeddf i wneud penderfyniadau am driniaeth i bobl sydd wedi cael eu cadw oherwydd yr MHA.
- nid oes rhaid i benderfyniadau o flaen llaw i wrthod triniaeth gael eu dilyn os yw pobl wedi cael eu cadw oherwydd yr MHA.
- pan fydd gan unigolyn warcheidwad oherwydd yr MHA, caniateir i'r gwarcheidwad wneud rhai penderfyniadau ar eu rhan, megis lle byddant yn byw.
- Nid oes rhaid i Eiriolwyr Galluedd Meddyliol (IMCAs) helpu i wneud penderfyniadau am driniaeth feddygol neu lle bydd unigolyn yn byw os yw'r penderfyniadau hynny'n cael eu gwneud gan ddefnyddio'r MHA.

Mae yn ddarostyngedig i'r MHA yn golygu bod yr MHA yn cael ei defnyddio i'ch helpu gyda'ch problemau iechyd meddwl.

Ni chaniateir i weithwyr iechyd fyth roi triniaeth a elwir yn **seicolawdriniaeth** i unigolyn sydd â phrinder gallu, hyd yn oed os byddant yn ddarostyngedig i'r MHA.

Ynglŷn â diogelu pobl sydd â phrinder gallu

Mae **asiantaethau** sy'n diogelu pobl sydd â phrinder gallu i wneud penderfyniadau am eu bywydau.

Mae asiantaethau yn golygu busnesau neu sefydliadau neu wasanaethau.

Mae'r asiantaethau'n sicrhau bod pobl sydd â phrinder gallu'n cael eu trin mewn ffordd dda a theg.

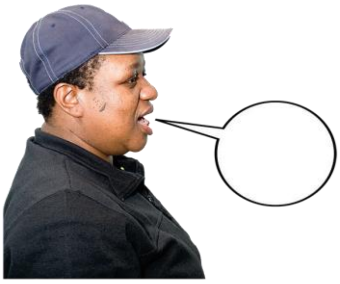

Os byddwch yn meddwl nad yw unigolyn sydd â phrinder gallu'n cael ei drin mewn ffordd dda neu deg mae'n rhaid i chi ddweud wrth yr asiantaeth briodol ar unwaith.

- Os byddwch yn meddwl bod **trosedd** wedi'i chyflawni i unigolyn sydd â phrinder gallu dweud wrth yr heddlu a gwasanaethau gofal cymdeithasol.

  Troseddau yw pethau sydd yn erbyn y gyfraith megis dwyn neu fod yn dreisgar.

- Os byddwch yn meddwl nad yw unigolyn sydd â phrinder gallu'n derbyn gofal cywir dweud wrth y gwasanaethau gofal cymdeithasol.

- Os byddwch yn meddwl nad yw atwrnai neu ddirprwy yn gwneud eu gwaith yn gywir dweud wrth Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus.

- Os byddwch yn meddwl nad yw **penodai** yn gwneud eu gwaith yn gywir dweud wrth yr **Adran Gwaith a Phensiynau**.

  Unigolyn yw **penodai** a ganiateir i gasglu budd-daliadau neu bensiynau i unigolyn sydd â phrinder gallu.

  Gallant ddefnyddio'r arian i brynu beth sydd ei angen ar yr unigolyn sydd â phrinder gallu.

Ynglŷn ag anghytundebau

Weithiau bydd pobl yn anghytuno am yr hyn ddylai ddigwydd i unigolyn sydd â phrinder gallu a'r hyn yw'r penderfyniad gorau ar gyfer eu bywyd.

- Ceisio datrys yr anghytundeb cyn gynted â phosibl fel nad yw'r broblem yn gwaethygu.
- Sicrhau bod rhywun yn siarad ar ran yr unigolyn sydd â phrinder gallu.
- Defnyddio **cyfryngu** os bydd hyn yn helpu. **Cyfryngu** yw pan fydd unigolyn annibynnol yn helpu i ddatrys anghytundeb.

- Os byddwch yn bryderus am iechyd neu ofal cymdeithasol mae unigolyn sydd â phrinder gallu'n ei gael dod o hyd i'r ffordd gywir i gwyno.
- Osnad yw'r anghytundeb yn gallu cael ei ddatrys yn hawdd gallwch ofyn i'r Llys Gwarchod ei ystyried.

Mae rhai penderfyniadau mae angen i'r Llys Gwarchod eu gwneud bob amser.

Ynglŷn â gwybodaeth bersonol

Gwybodaeth bersonol yw unrhyw beth sy'n dweud wrth bobl eraill pwy ydych chi, megis eich enw neu gyfeiriad e-bost.

Mae'r Cod yn dweud pa wybodaeth bersonol y caniateir i chi ei gweld neu ei rhannu os byddwch yn gweithio gyda neu'n gofalu am unigolyn sydd â phrinder gallu.

- Os byddwch yn atwrnai neu'n ddirprwy gallwch ofyn i weld gwybodaeth bersonol am yr unigolyn ar yr amod y bydd yn eich helpu i wneud y penderfyniad gorau ar gyfer eu bywyd.

- os na fyddwch yn atwrnai neu'n ddirprwy gallech weld neu rannu gwybodaeth bersonol am unigolyn ond bydd yn dibynnu ar beth yw'r penderfyniad.

- Os byddwch yn weithiwr iechyd neu'n weithiwr gofal cymdeithasol gallwch rannu gwybodaeth bersonol am unigolyn os yw er eu budd pennaf.

Ynglŷn â phrosiectau a chapasiti ymchwil

Ymchwil yw gwaith sy'n cael ei wneud i ganfod gwybodaeth newydd am bwnc. **Ymchwilwyr** yw'r bobl sy'n gwneud y gwaith.

Mae'n bwysig gwneud ymchwil gyda phobl sydd â phrinder gallu.

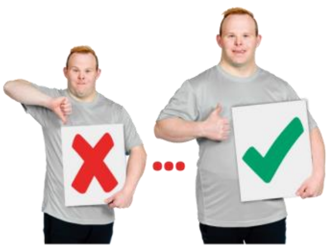

Mae'n ein haddysgu ynghylch gwybodaeth bwysig ac yn ein helpu i ddeall eu bywydau'n well.

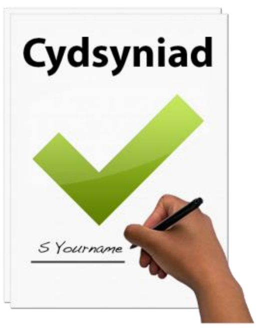

Mae'n rhaid i ymchwilwyr gael **cydsyniad** gan bobl maent yn gweithio â nhw. **Cydsyniad** yw pan fyddwch yn cytuno'n swyddogol i wneud rhywbeth.

Mae gan y Ddeddf wybodaeth i ymchwilwyr sy'n dymuno gweithio gyda phobl nad ydynt yn gallu rhoi cydsyniad oherwydd eu bod â phrinder gallu.

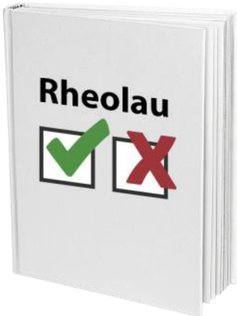

Mae gan y Ddeddf reolau i ddiogelu pobl sydd â phrinder gallu neu a allai fod â phrinder gallu i gydsynio i gymryd rhan mewn ymchwil.

I gael eu diogelu gan y Ddeddf mae'n rhaid i ymchwilwyr

- gael cymeradwyaeth swyddogol.
- gwybod pryd fydd yr ymchwil yn cael ei gynnal.
- gwneud ymchwil da.
- meddwl am deimladau'r bobl sydd â phrinder gallu.
- meddwl am ffyrdd eraill i ddiogelu pobl sydd a phrinder gallu.
- dysgu sut i **gyfathrebu** â phobl sydd â phrinder gallu.
- Dysgu sut i **gyfathrebu** â gofalwyr a phobl eraill sy'n bwysig i bobl sydd a phrinder gallu.

Mae cyfathrebu yn golygu siarad â phobl mewn ffordd dda a chlir.